

Els cotxes de línia LA SARFA Josep Marfí

Fotografies:
ARXIU SARFA
(Palafrugell)

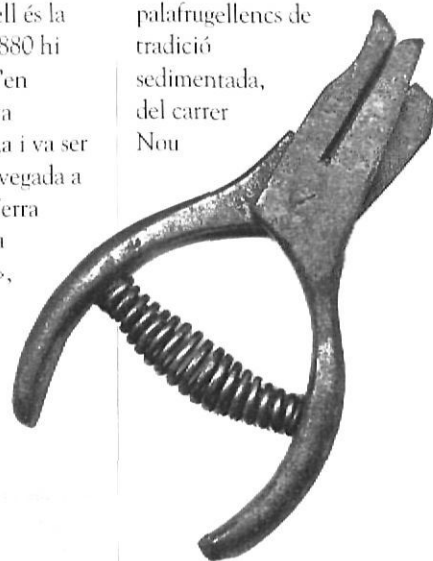
Per a una persona com jo, que aspira a esdevenir matusalèmic (una cosa és aspirar i l'altra arribar-hi), parlar o escriure sobre la Sarfa, si hom té memòria, és relativament fàcil perquè es pot dir que la Sarfa va molt lligada a la història del Palafrugell modern. Si algun dia s'escriu la història del transport de la vila del Baix Empordà, el capítol més llarg i de més interès serà sens dubte el dedicat a aquesta companyia, diríem modèlica, que pot

competir amb les millors companyies europees.

La història coneguda del transport a Palafrugell és la següent: vers l'any 1880 hi havia la diligència d'en Malànima, que anava regularment a Girona i va ser assaltada més d'una vegada a la llarga pujada de Terra Negra. Després hi ha notícies del «Ligero», que va construir la primera casa del carrer de Girona, i que estava dedicat a tota mena de transports.

Contemporani del «Ligero» hi havia l'avi Rovira. Quan jo era molt jove i anava al col·legi, recordo vagament la tartana llarga d'en Rovira al carrer dels Valls, davant la casa on instal·laren la central telefònica. En Rovira era un home gras de panxa arrodonida, la qual havia d'aguantar amb una faixa. Era camacurt i sovint se'l veia vestit amb una brusa llarga de marxant de bestiar. Li deien en Berruga perquè tenia berrugues a la cara. La seva quadra es trobava al carrer Nou. Sembla que anteriorment, tal com afirma Josep Pla, que hi va néixer, el carrer portava el nom de carrer del Progrés.

Els palafrugellenes de tradició sedimentada, del carrer Nou

encara en diem «de la quadra d'en Rovira». La tartana llarga consistia en una tartana amb sis o set seients per costat, de manera que podia transportar dotze o catorze passatgers. El tartaner anava a fora assegut al pescant. Regularment la tartana anava a Girona. Tenia la parada davant de cal Xuplet i era tirada per dos cavalls. D'aquesta tartana també se'n deia la dels músics perquè era utilitzada per la cobla quan anava a tocar fora la vila. El successor d'en Rovira va ser l'Artigues, conegut per l'hereu Rovira, que va

continuar el negoci. Va ser el primer de comprar camions perquè generalment també feien transports de mercaderies, sobretot saques de taps, que era la indústria bàsica de Palafrugell.

Els camions eren de la marca Berliet i les rodes anaven recobertes de cautxú massís. Els fanals eren il·luminats amb carbur. La comoditat de la cabina del xofer era nul·la. Varen posar la quadra dels camions al carrer Clavé. No cal dir que els carreters i tartaners es varen convertir en xofers de vehicles motoritzats. Un dels primers autocars o autobusos –digueu-ho com vulgueu– de la província foren els de l'Artigues, que començaren a fer la competència del tren petit que anava de Palamós a Girona.

Amb el temps, el tren petit no va poder competir i va plegar. El senyor Artigues tenia una manera molt particular de castigar els seus subordinats quan veia que no llauraven dret o es tornaven insolents. Ell no acomiadava ningú: els feia seure les vuit hores de la jornada en una cadira a l'entrada de l'administració. Rarament

resistien dos mesos d'aquesta penitència. El senyor Artigues, que estava gras i li agradava la bon vida, va morir d'un fart d'arròs a la seva casa de Llafranc. Segons els seus companys de tiberi, l'arròs li sortia fins i tot per les orelles.

La casa Rovira, o sigui l'hereu Artigues, esdevingué molt important i absorbí el transport de la vila. Quedaren dos o tres transportistes i les carretes que feien el transport urbà entre les fàbriques de taps. La creixença dels transports Artigues era imparable. És llavors quan es va associar amb l'hereu Vicens de Llagostera i amb Font, que era el noi Mateu de Sant Feliu de Guíxols. De manera que tres famílies d'origen tartaner es varen associar i varen constituir la SARFA, o sigui, Societat Anònima Ribot, Font i Artigues. El senyor Miquel Balaguer és qui va organitzar la companyia i en va ser el primer director. El senyor Balaguer havia estat secretari del jutjat de Palafrugell en el qual Josep Pla va fer unes beceroles jurídiques que no li varen servir per a res. Tot això ja és història de la vida palafrugellenca.

Empresa de Automóviles

DESDE LA ESCALA A CALDAS DE MALAVELLA Y POBLACIONES INTERMEDIAS

Ribot, Font y Artigas

PALAFRUGELL:
Calle Valls. Teléfono 311.

PALAMÓS:
Carretera Gerona. Teléfono 55.

S. FELIU DE GUIXOLS:
Rambla Vidal. Teléfono 150.

LLAGOSTERA:
Carretera Gerona.

**AUTOS y CARRUA-
JES DE ALQUILER**

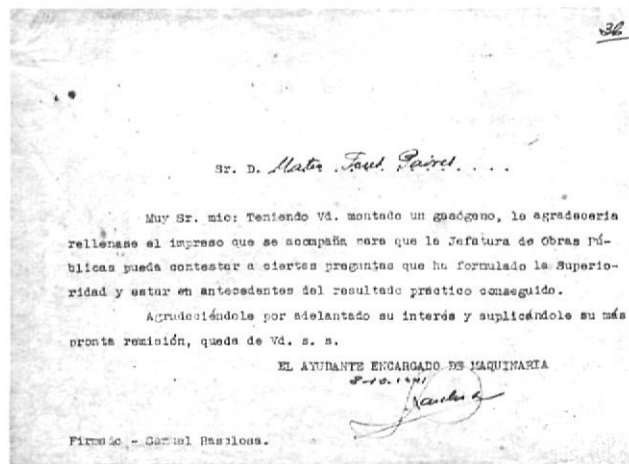

La companyia va anar tirant d'una manera més o menys pintoresca fins a l'esclat de la Guerra Civil. La Sarfa, constituïda en una col·lectivitat de transports, es va incautar dels jardins d'en Cama davant la Guàrdia Civil al carrer Torres Jonama per construir-hi la nova administració, que encara existeix.

Hi ha anècdotes d'aquesta època que m'agradaria contar, sobretot dues. El senyor Santiago Martí, potentat de la siderúrgia a Barcelona, es trobava a l'esclat revolucionari en la seva finca de la Marineda, entre Calella i Llafranc. L'home va agafar per que el comitè metal·lúrgic de Barcelona el vingués a buscar i després de

fer-li donar molts diners li donés la passejada habitual, una passejada sense retorn. Ell va demanar la protecció dels milicians de Palafrugell, que li varen ser fidels fins al final del conflicte. El senyor Martí, que era molt inquiet i gran treballador, es va «endollar» —llavors en deien

«emboscar»— a la Sarfa com a xofer de taxi. Un dia el camarada Martí va ser requerit per un company milicià de la colla d'en Merdis, perquè s'havia casat i volia que el portés a Flaçà per agafar el tren, ja que pensava fer el viatge nupcial a Barcelona. Arribats a Flaçà el taxista baixa i obre la porta del vehicle amb

deferència professional. El milicià i la seva muller, que ja s'imaginaven que la igualtat universal estava establerta, baixen del taxi allargant-li dues-centes pessetes de paper d'una emissió de l'ajuntament revolucionari de la vila: «Gràcies, company Martí». No cal dir que la reverència del camarada Martí fou versallesca. És clar, d'anècdotes n'hi ha moltes! Una altra que val la pena contar per demostrar que de bona gent tampoc no en faltava. Abans, en els autobusos hi anava el xofer, que naturalment guiava el vehicle, i l'ajudant, que era el cobrador. Doncs bé, en els primers dies de la Guerra

Civil varen pujar a Calonge o a Platja d'Aro —on només hi havia la taverna d'en Japet i alguns xalets entre els pins, la majoria dels quals eren propietat de gironins— dos milicians armats que visiblement portaven detingut un home de cara compungida. El cobrador, que era en Pere Pirro, els va increpar perquè l'havien detingut sense saber qui era, ni el motiu de la detenció. Després d'una estona de prèdica sobre la bondat i la maldat de la gent, es va parar l'autobús i varen deixar anar el detingut, que fou el primer sorprès. La història va tenir conseqüències que, explicades, s'allargarien massa sobre el paper.

Potser l'època més pintoresca de la Sarfa va ser abans de la guerra, quan la majoria de xofers havien estat

tartaners. Després de la guerra les coses varen canviar però no gaire. La companyia va tenir un nou director, el senyor Esplugues, i més tard el senyor Cases, de Mataró. El senyor Joaquim Escrivà va ser el nou director que va modernitzar la companyia, de manera que es pot afirmar que hi ha dues etapes ben diferenciades: abans i després del senyor Escrivà.

Era en l'època del senyor Cases que Josep Pla agafava sovint l'autobús per anar d'un lloc a l'altre. És quan va deixar constància del seu tràfec en un llibre entre irònic i divertit: *Viatge en autobús*. Ara que ha sortit el nom de Josep Pla, afegiré un fet insòlit ocorregut en aquella època.

El dia de la més gran nevada que jo recordo —n'ignoro la data perquè tinc una pesera innata per a aquestes coses i tiro pel dret— l'autobús de la Sarfa va quedar bloquejat davant el mas Pla. Josep Pla va rebre els passatgers enriolat davant aquell fet insòlit. Varen sopar. Una olla de patates bullides i menudalles del porc recentment sacrificat. Després van dormir de la manera que van poder a les golfes del mas. Però Josep Pla es va passar la major part de la nit xerrant amb el xofer que, si mal no ho recordo, es deia Pujol i no era de Palafrugell. Una amistat

fructífera per a Pla. Ja era temps de censura i Pla recelava del correu. Pujol va ser qui transportava les cartes i les donava al xofer de l'autobús de Perpinyà, que arribava fins a Figueres i les tirava al correu a França. Jo en sóc testimoni perquè quan Rolduejo estava desterrat a Tamarit vaig anar amb la moto a cercar algunes cartes de compromís que jo donava a Pla i ell a Pujol. Tota una història d'un temps que ha passat avall. De fets per contar, n'hi ha molts d'altres, no cal dir-ho. Sobretot d'un xofer complaent i divertit, possiblement ex-tartaner, que es deia Paretès i feia el trajecte de Begur amb el cotxe més atrotinat de la companyia. Entre els palafrugellens va quedar una frase: «sembla el cotxe d'en Paretès!» Ara, és evident, són altres temps. Allò de la modernitat s'ha imposat i la Sarfa ha esdevingut una companyia correcta i rigorosa que dona bons serveis al viatger. Amb el senyor Escrivà, el pintoresc es va acabar. I jo he acabat la història.

Josep Martinell

X. Antón, J. Clara, P. Cornellà, A. Jiménez, M. Jiménez,
J.M. Marqués, S. Marqués, J. Pla, J. Puigbert, A. Romero, P. Solà

**ESGLÉSIA I SOCIETAT
A LA GIRONA
CONTEMPORÀNIA**

Quaderns del Cercle
9

X. Anton, J. Clara, P. Cornellà, A. Jiménez, M. Jiménez,
J.M. Marqués, S. Marqués, J. Pla, J. Puigbert, A. Romero, P. Solà.

Deu estudis sobre la història de l'església gironina dels segles XIX i XX permeten d'aproximar-nos a la vida i a la incidència social d'aquesta institució que perdura per damunt dels règims polítics. El llibre toca un ventall de temes variat que van de l'anticlericalisme del segle passat a la contestació interna, derivada de les contradiccions intraeclesials desvetllades pel concili Vaticà II.

**ESGLÉSIA I SOCIETAT
A LA GIRONA
CONTEMPORÀNIA**

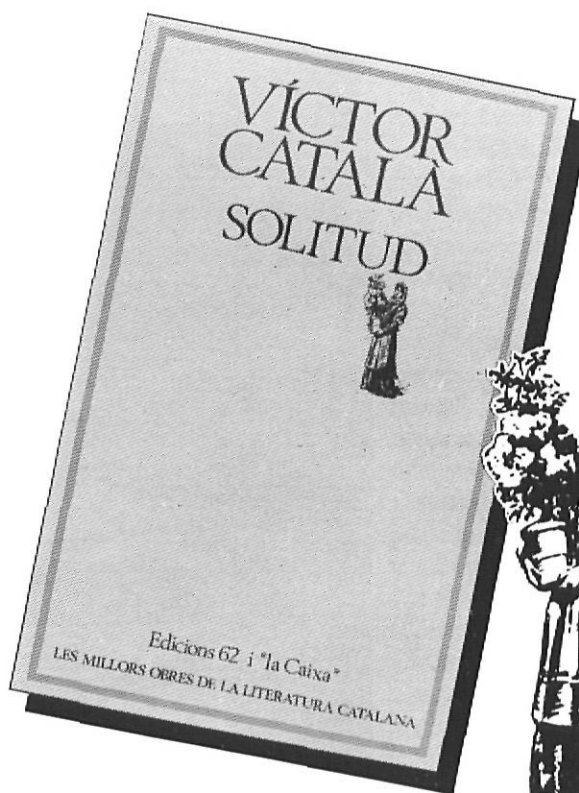
Quaderns del Cercle, 9

Centre d'Estudis Històrics i Socials de Girona

"la Caixa" Les Millors Obres de la
edicions Literatura Catalana 27
62

**VÍCTOR
CATALÀ
SOLITUD**

Solitud és un dels punts
culminants de la narrativa
catalana de totes les èpoques.

Edicions 62 i "la Caixa"
LES MILLORS OBRES DE LA LITERATURA CATALANA

De venda a totes les llibreries

